

УДК 512.2:536.3:664.8.

В.С. Михайленко¹, В.А. Абизов², О.С. Георгієва¹

¹Національний університет будівництва і архітектури

²Національний університет культури та мистецтв

ОСНОВНІ КРОКИ НА ШЛЯХУ ВІД ТРАДИЦІЙНОГО СИМВОЛУ ДО ЦІЛІСНОГО ОБРАЗУ СУЧАСНОГО ІНТЕР'ЄРУ

Анотація. Михайленко В.С., Абизов В.А., Георгієва О.С. Шляхи розвитку національно-спрямованого житлового простору. Народні традиції та новації в сучасному дизайні. Самобитне архітектурне середовище.

Ключові слова: *традиції та новації, дизайн інтер'єру, прогрес.*

Постановка проблеми. Актуальність даної тематики відповідає рівню споживчих потреб населення, а також сприяє донесенню до людей їх культурної спадщини. Важливо, щоб сучасне житло відповідало менталітету, вподобанням та історії народу. Тоді можливим стане формування неповторного стилю та характеру, збереження власного обличчя в умовах глобалізації. А самобутність та унікальність архітектурного середовища формується на основі традицій регіонів.

Синтез традицій та новітніх технологій, пошук шляхів поєднання традицій та новацій, технологій та естетики є важливими факторами для розвитку сучасного дизайну.

Аналіза останніх публікацій. Основою для дослідження є обширна література, пов'язана з народною архітектурою, особливостями її структури, типології, символіки. Але лише праці окремих вчених дають можливість оцінити стан сучасного дизайну та доцільність застосування народних традицій в процесі організації простору в теперішній час (Іконніков А., Мартынов Ф., Кучумова А.). Для розробки таких методик потрібне комплексне вивчення різнобічних питань, пов'язаних з особливостями народного та сучасного житлового будівництва, їх співставлення та аналіз.

Важливими для дизайн-процесу стають праці таких авторів, як Барабанов А., Божко Ю., Пронін Є., Шпара П., Яковлев М. та ін. Вони надають розширені дані, щодо формотворення, композиції та естетичних якостей художньої форми, особливості комбінаторики, конструювання

Мета дослідження: окреслити можливості інтеграції народних традицій у сучасний дизайн середовища. Виокремити важливі аспекти для моделювати інтер'єру, починаючи з аналізу типової народної символіки. На основі художньо-графічних пропозицій виявити шляхи синтезу національних ознак та іновативних технологій в прогресивному проектуванні. Розроблені моделі стануть зразком для подальших досліджень у даному напрямку.

Основна частина. В ході проектування дизайнер застосовує різні ситуації і умови існування художньої форми в тому чи іншому середовищі, враховуючи соціально-демографічні, економічні та культурні потреби. Створення національно-спрямованого житлового простору першочергово передбачає врахування в дизайн-процесі народної матеріальної культури, яка включає житлове будівництво як складне явище, сформоване у системі історичних, географічних, етнічних та соціально-економічних чинників. Таким чином відбувається внесення до інтер'єру естетичних ознак, які притаманні визначеній культурі, території, нації, що сприяє вдосконаленню процесу формотворення.

Автор формує систему переходу від ідеї до геометричної конструкції, об'ємно-просторової структури. В процесі переходу від символу до цілісного інтер'єру важливо не втратити смислову ідею і образ, а також гармонію із майбутньою формою. Тому автор пропонує систему, при якій стає можливим логічно вибудовувати проектну ситуацію майбутнього проекту, врахувавши усі аспекти формотворення. Запропонована методика дозволяє проводити процес моделювання об'єктів предметно-просторового середовища, починаючи із семіотичного аналізу існуючих творів архітектури, мистецтва і закінчуючи технічним проектом.

В процесі інтеграції елементів народного житла в сучасний простір автор оперує поняттям форми та методами її трансформації. В контексті цього дослідження контури служать головним визначальним аспектом форми: це конфігурація, взаємопов'язане положення ліній та обрисів фігури та форми. Для визначення можливих варіантів взаємодії здійснюються комбінаторні дії, які виражаються в зміні положення елементів один відносно одного, в заміні окремих елементів

комбінації, в зміні розмірів та інших геометричних характеристик елементів, в зміні кількості частин, які беруть участь у формотворенні.

Однак, навряд чи можна було б навіть просто розрізнити ті чи інші морфологічні властивості архітектурних форм, якщо б не був зрозумілим їх символічний сенс. Символічний опис ставить у відповідність морфології об'єкта його культурне значення, прийняте в рамках тієї чи іншої культурної традиції. Історичний аналіз об'єктів житлового середовища доводить, що тенденції формоутворення показували основні соціальні проблеми, в тій чи іншій мірі брали до уваги функцію, конструкцію, матеріал, принцип виробництва. У минулому більше уваги приділялося символіці форми, вона переважала над конструкцією, і обумовлювалася багатьма вимогами і зовнішніми факторами.

Тому першим кроком моделювання є процес архітектурно-культурного синтезу (гармонійне поєднання методів дизайну і народних традицій). На цьому етапі формується ідея на основі існуючої інформації, вона осмислюється теоретично. Відбувається зіставлення і знаходження "точок дотику" між традиціями і сучасними архітектурними теоріями, що відображають об'єктивні процеси, які відбуваються в живій природі і в архітектурі. Цей етап ґрунтується на абстрактно-теоретичних методах, виражає одні поняття через інші, знаходить структурну подібність, формулює закони для моделювання майбутньої форми.

Для розуміння поняття форми автор розглядає «морфологію» та «символіку». Під морфологічним описом форми мається на увазі такий вид опису, який фіксує конфігурацію і параметри об'єктів і їх деталей. Морфологічні ознаки використовуються для розрахунку просторових властивостей об'єкту: його розташування, розмірів його частин і деталей. На них побудовані не тільки технічні, але й художні норми проектування. Зокрема, коли мова йде про «стиль» то мається на увазі, перш за все, морфологічні властивості об'єктів.

Тому другим кроком до створення сучасного житлового простору є відображення в фізичній формі внутрішніх показників. Організація форми зводиться до виявлення і фіксації в об'єкті проектування його базових властивостей і якостей. Форма повинна бути єдиною, цілісною і виразною, що означає єдність змісту і форми, складність, різнобічність, переплетення структури (внутрішньої форми), об'єкта або комплексу і його зовнішнього вигляду. Формоутворення в дизайні включає просторову організацію елементів виробу (комплексу, середовища), яка визначається його структурою, компоновкою, технологією виробництва. Важливим є також обґрунтування естетичної концепції проекту. На цьому етапі застосовуються моделі типових архітектурних елементів, традиційних форм, характерних в організації архітектурно-предметного простору народного житла. Такі моделі формують певну базу форм, ліній, закономірностей, об'ємів, які стають основою подальшого геометричного формотворення.

Кінцевий етап проектування є підсумком двох попередніх, об'єднує всі дані, зібрані в процесі дослідження. Формуються об'єкти сучасного архітектурно-предметного середовища, які є композиційно та образно цілісними та змістовними, які виявляють знакову сутність у своїй формі, є носіями певного стилю та ознак культури і традицій. Форма акумулює в собі властивості, обумовлені характеристиками процесів діяльності та поведінки людей, культурним впливом, принципами організації простору та іншими об'єктивними факторами.

Результати дослідження впроваджено в авторських розробках житлового середовища з науковим обґрунтуванням проектних етапів, системним підходом до проектного процесу, з врахуванням естетичних, соціальних, ергономічних та виробничих вимог. Запропоновано художньо-графічні варіанти сучасного житла в межах традиційних планувально-композиційних рішень (Рис. 2), і з врахуванням національних рис та ознак визначених регіонів України (зокрема, Південь). Також спроектовано національно-спрямований житловий інтер'єр, не обмежуючись типовою планувальною схемою, а використовуючи формальне приміщення сучасного житлового будинку. (Рис.3) Зваживши вимоги до проекту, спираючись на принципи дизайну, представлено наступні стильові рішення інтер'єру житлового будинку:

1) за основу взято окремі елементи українського народного житла, на основі форм та особливостей яких відбувається формотворення всього інтер'єру та його окремих об'єктів (Рис. 1);

2) методами комбінаторики, трансформації та стилізації в інтер'єрі створено об'єкти, форми та лінії, які зберігають в своїй основі характер, притаманний елементам, типовим для житла України XVII - поч. XX ст.;

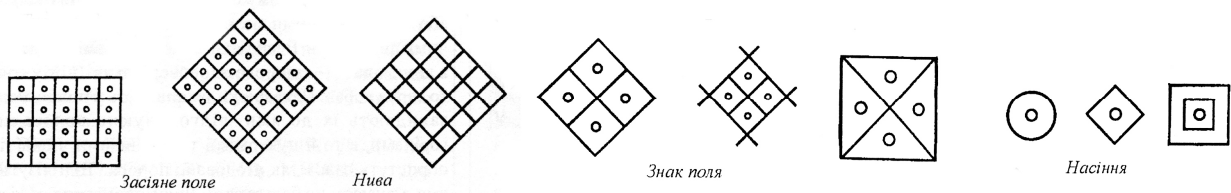

Рис.1. Елементи аграрно-заклинальної символіки народного житла, на основі яких відбувається формотворення простору в проєктах на Рисунках 2—3

Рис.2. Дизайн сучасного інтер'єру в межах традиційного плану з врахуванням національних рис (Південь)

Рис.3. Дизайн сучасного інтер'єру в межах довільної планувальної схеми з врахуванням національних рис (Південь)

3) максимально застосовано натуральні матеріали або їх імітація, щоб наблизити простір до традиційного українського інтер'єру і зробити типові форми більш впізнаваними, поєднавши їх разом з відповідними фактурами;

4) використано кольори та текстури, найбільш характерні для народного житла українців. Застосовано відповідну гаму, властиву певному регіону України (в даному випадку Південь), таким чином посилено їх емоційне сприйняття та художню виразність;

5) введено в проєктований простір характерні розписи, різьблення та інші декоративні елементи, гармонійно поєднано їх з об'єктами сучасного інтер'єру;

6) при проєктуванні враховано символіку форм, задля збереження знакової сутності українського житла, наділення певної форми відповідним змістом. Як наслідок, формотворення

виходить за рамки звичайного геометричного процесу, формується унікальний стиль, зберігаються традиції.

В розроблених зразках житлового інтер'єру досягається простота, гармонійність та зручність в експлуатації приміщення, функціональність, згідно композиційно-планувальних та конструктивних вимог. Для їх забезпечення виконано наступні завдання:

- враховано нові прогресивні конструкції і структури;
- забезпечена простота вирішення конструктивної схеми інтер'єру та його складових елементів, їх експлуатаційна доцільність;
- враховано взаємозв'язок використаних матеріалів і конструкцій, їх залежність при утворенні форм приміщення та меблів;
- забезпечена варіативність конструктивних рішень, універсальність і взаємозв'язок елементів, їх раціональне застосування, враховано комбінаторику поєднань окремих елементів між собою, їх взаємне розташування в конструкції;
- естетичні якості інтер'єрів забезпечуються художніми образами народного та історичних змістів, представленими характерним рисами та елементами в оформленні інтер'єру, що формуються на основі образу українського житла, народних мотивів та елементів в цілому.

В результаті, представлені зображення являють собою своєрідний комплексний пошук новітніх форм. Шляхом внесення традиційних народних показників в проєктовану модель інтер'єру, створено житловий простір згідно вимог сучасного дизайну. В структурі запропонованих інтер'єрів об'єднано широкий спектр ознак, починаючи з геометричного формотворення на основі обраних елементів та примітивів, конструювання шляхом різного роду трансформацій та перетворень, синтез різноманітних графічних мотивів, орнаментальних структур та кольорових гам, а також комплексний культурологічний аналіз, з врахуванням символіки форм, кольору, матеріалів і текстур того чи іншого регіону України.

Досліджена тематика дозволяє зберегти відповідність нової архітектури менталітету населення, прив'язаність до території, природи, історії. Як наслідок, відбувається формування власного неповторного стилю та характеру, демонструється самостійність та самобутність дизайн-процесу. Таким чином створюється привабливість дизайну та архітектури для інших регіонів, підвищується якісний рівень об'єктів проєктування, зберігається власне обличчя в умовах глобалізації. Органічне співіснування старих та нових традицій та надбань в області організації житлового простору створює імпульси для нових пошуків та оригінальних ідей. Генерація великої кількості рішень поставлених задач розвиває дизайн-процес.

Висновки та перспективи. Описаний підхід пов'язаний зі зростанням вимог до житлового середовища та загостренням питання збереження національної виразності в архітектурі та проєктуванні. Архітектурна спадщина є цінною і вагомою ланкою культурної спадщини народу в цілому, тому правильний підхід та розвиток індивідуального житла повинен бути спрямований на збереження культурних надбань і не втрачати свою виразність на світовій арені. Як наслідок, це призведе до нового етапу в розвитку сучасної архітектури.

Результати роботи можуть бути використані проєктними організаціями, науковими, державними установами України, навчальними закладами при формуванні методик з використання національних традицій в організації сучасного житлового інтер'єра, його предметного середовища та художньої цілісності з метою збереження та розвитку народної культури в умовах глобалізації та при розробці науково-обґрунтованих рекомендацій з перспектив її розвитку. Також представлений матеріал може виконувати роль зразків, моделей та схем для роботи дизайнерів, художників, проєктантів.

Діалектика розвитку сучасного дизайну тісно пов'язана зі співвідношенням традицій і новаторства, усталеного і того, що минає, відмираючого і новоствореного. І запропонований проєкт є першим кроком та яскравим прикладом втілення цього співвідношення.

1. Барабанов А. Человек и архитектура: Семантика отношений. — Екатеринбург: Архитектон, 2002.
2. Божко Ю. Эстетические свойства архитектуры. Моделирование и проектирование. — К.: Будивельник, 1990 — 144с.
3. Божко Ю. Основы архитектоники и комбинаторики формо-образования. — Харьков: Вища школа, 1984.
4. Іконніков А. Критерії стилю та організації предметно-просторового середовища. — Технічна естетика, 1981—№1
5. Попович М.В. Мировоззрение древних славян. — К., 1985.
6. Кучумова А. Красный угол. Положение в пространстве, как семантический признак вещи// (на материале фольклорных экспедиций СПбГУ 1998 – 2001
7. Мартынов Ф. Основные законы и принципы эстетического формообразования и их проявление в архитектуре и дизайне. Учебное пособие. — Екб.: «Уральский архитектурно-художественный институт», 1992 — 107 с.
8. Пронин Е. Теоретические основы архитектурной комбинаторики. — М.: Архитектура-С., 2004.
9. Шпара П. Техническая эстетика и основы художественного конструирования. 2-е изд. — К.: Вища школа, 1984г. —200 с.
10. Яковлев М. Геометричні принципи художнього формоутворення: Дис. д-ра наук: 05.01.1999р.